

Matičin ustanovnik, umrl 18. febr. 1870. leta, češ, da je doživel 1870. leto, za katero so se izdale knjige.

Naj slavní odbor vstreže vsem trem prošnjam. (Odbor pritrdi.)

Pri tej prilíki g. dr. Razlag nasvetuje, naj se tiste knjige, katerih Matica more še oddajati, podaré tudi „bralnemu društvu“ v Mali nedelji na Štajarskem. Gosp. Lésar podpira ta predlog ter izreka željo, da bi se več takih družeb in knjižnic iz Štajarske oglasilo za Maťične knjige in stavi predlog: naj odbor pooblasti upravništvo ali tajništvo, da jim ustreže in vselej potem prihodnji skupščini sporočí, katerim društvom ali knjižnicam so se podarile knjige. (Odbor pritrdi obema nasvetoma.) (Dal. prih.)

Slovansko slovstvo.

* „Jugoslavija“ se bode imenoval časnik, ki začénja julija meseca izhajati vsak teden v veliki osmini v Bukureštu. Za Avstrijo mu je cena za celo leto 7 gold., za pol leta 3½ gold., za četrt leta 1¾ gold. Naročnina naj se pošilja na g. A. Andrič-evo tiskarno pod naslovom: „Imprimerie A. Andrić, Bukurest, Intrarea Rosetti Nr. 7“, dopisi pa na vredništvo „Jugoslavija“ Bukurest). „Jugoslavija“ hoče po programu svojem pripravljati pot zedinjenju Jugoslavenov, to je, Hrvatov, Srbov, Slovencev in Bolgarov. Vrednik časniku je Jovan Pohar, Slovenec, rodoljub trdnega značaja.

* *Vrtić*. Pjesme Franje Krsta Frankopana. kneza Tržačkoga. Izdao Ivan Kostrenčić v Beču, tiskom D. Albrechta u Zagrebu 1871.

Pod tem naslovom je ravnokar na svetlo prišla zanimiva zbirka, 10 pól obsegajoča, Frangopanovih pesem, ki bi bila morebiti še mnogo mnogo let v dunajskem arhivu državnem zakopana ležala, ako, kakor velecenjeni izdatelj gosp. Ivan Kostrenčić sam v predgovoru pravi, ne bi bil prišel v Beč slavní predsednik jugoslavenske akademije dr. Rački, iskaje gradiva za objasnjenje one žalostne urote, zarad ktere sta dva moža plemenitih hrvaških rodov in Peter Zrinski in Franjo K. Frankopan leta 1671. v dunajskem Novem mestu po odloki cesarja Leopolda I. bila ob glavo djana. Po naključbi je gosp. Kostrenčić v snopiču „Hungaria“ našel zbirko hrvaških pesem, ki jo je, kakor predgovor pesnika samega kaže, Frankopan pod imenom „Gartlic za čas kratiti“, nameraval na svetlo dati. Pesmi tedaj, ki bi bile imele zagledati beli dan že leta 1671., zagledajo ga še le leta 1871. Če tudi v zgodovini jugoslavenski imenitni Frankopan ni bil pesnik „natus“ — vsaj sam pravi, da „moja meštria ni vrtlarja“ — so pesmi njegove vendar drage svetinje slovstvu jugoslavenskemu, za ktere smo jako hvaležni gosp. izdatelju. Kar pa je nam Slovincem o teh pesmah še posebno milo, je to, da jezik v teh poezijah očitno kaže, da starohrvaški jezik je zelo podoben bil slovenskemu. — Cena Vrtiću v jako lični obliki je 1 gold. 20 kr. Naj bi tudi naši rojaki segli po tej zgodovinski spomenici!

Iz govorniških váj.

O časništvu slovenskem.

Tretji večer govorniških váj, katerim predmet je bilo časništvo (časnikarstvo) slovensko, je gosp. Fr. Potočnik pričel z blizo sledečim govorom:

Časništvo je zrcalo politíčne zrelosti vsakega naroda. Čem politíčno zreliši, čem bolj omikan je narod, tem bolje in tem bolj razširjeno je njegovo časništvo.

Časništvo je znamenje politíčnega gibanja; ono je znamenje politíčnega življenja narodovega; ono je spoznanje potrebe splošne in vspešne omike. Narod, kateri ima živo časništvo, kaže s tem, da čuti v sebi zrelost in pravico, gibati se na politíčnem polji. Politíčno nezreli narodi nimajo časnikov.

Neupravičeno je dandanes tisto puhlo besedovanje, da slovenski narod ni še politíčno zrel, — da je surov, — da nima še tiste omike, ktera bi mu pravico dala, se ponosno vstopiti na stran drugih narodov, — da nima še terminologije za znanstva in uradovanje, — da se mora še zmirom ponižno vklanjsati drugim narodom, kateri so morebiti v omiki dva tri korake dalje kakor mi, — da nima zmožnosti za posebne svoje potrebščine sam skrbeti, ampak da je treba voditi ga kakor malo dete. Naš lepi slovenski jezik, v katerem se pišejo izvrstne knjige in časniki različnih vrst, in zrele misli in ideje, ktere se v njih razodevajo, so temu priče.

Od nekda je slovenski narod bil drugemu narodu suženj, kajti jezik njegov bil je sistematično zatiran v javnem življenji, — a vendar ni bilo mogoče zatreti v njem narodne zavesti. Tudi tega priča je sedanje gibanje našega časništva. Kdo neki bi bil mislil, da bode pod težkim jarmom trpinčeno truplo mile naše matere Slovenije še kdaj oživel? In vendar oživel je, da, že Vodniku je bila prilika dana zapeti: „Ilirija vstani!“ Vstala je, — al pravi časi, časi krepkega razvitka za-njo še niso bili prišli; še enkrat je zdihajoča omedlela, še enkrat je zamrla. — 1843. leta pa je naš častiti predsednik z „Novicami“ izbudil omedlélo našo mater, da nikdar več ne zamrje. Gospóda! to djanje pred blizo 30 leti, ob času, ko je on skor samec stal, podpiran le od male množice rodoljubov, na polji narodnega delovanja, je pravo zgodovinsko djanje v povestnici Slovencev, ktero posebno le tisti ceniti moremo, ki smo v onem času živeli in opazovali ovire in težave, s kterimi se je on moral boriti. Po pravici tedaj imenujemo „Novice“ pomladansko solnce, ki je narodu našemu zasijalo po dolgi dolgi zimi, in očeta „Novic“ očeta slovenskega naroda.

Gosp. dr. Razlag nam je dokazal, kaj so nam viharji 1848. leta prinesli, in res je, da so oni viharji časi zasejali plodno seme našemu časništvu, tako, da danes že imamo veliko vrsto časnikov, kateri nam kažejo, da slovenski narod resnično živi, da politíčno živi.

Naj po vsem tem zdaj odgovorim na prvo vprašanje dr. Razlaga: koliko in kakošnih časnikov je Slovincem treba?

Ako bi mi tako materijalno podporo imeli, kakor je nimamo, — ako bi bogatih mecenov imeli kakor jih nimamo, rekel bi: naj izhaja toliko slovenskih časnikov, kolikor je listja in trave, kajti vsak slovensk listek je pripomoček našemu napredku. Ker pa naš mali narod ni bogataš, ker nimamo mnogo mecenov, in ker našim časnikom noben „dispositionsfond“ ne siplje podpore, zato pa več slovenskih časnikov izhajati ne more, kar toliko, kolikor jih revni naš narod sam plačati more.

V tem odgovoru leži tudi odgovor na misel, naj bi se časniki izdajali ne samo po podpori naročnikov, temuč tudi po denarni podpori narodnjakov, to je, po podpori narodne subvencije. — Gospodje! če je časnik kakoršne koli vrste res narodu koristen in potreben, bode ga narodno občinstvo rado samo podpiralo z naročnino; če pa časnik nima naročnikov, s tem narod kaže, da ne mara za-nj. Pa tudi je pomisliti, da časnik, kateri je subvencioniran od ktere stranke koli, je odvisen in mora plesati po pišalki svojih gospodov.

Po vsem tem pridem do sklepa, v katerem sem edinih misli z gosp. dr. Razlagom, da je za nas mali in revni narod dosti en velik politíčen slovensk časnik,